

PEDAGOGIK KADRLAR TAYYORLASH, MALAKASINI OSHIRISH VA QAYTA TAYYORLASH TIZIMINING DOLZARB MASALALARI: 2020–2026 YILLAR TAJRIBASI ASOSIDA

Qarshiyeva Sayyora

**Termiz davlat pedagogika instituti, “Ta’lim tarbiya nazariyasi va metodikasi
(boshlang‘ich ta’lim)” yo‘nalishi 1-kurs magistranti**

Boboyeva Sitara Ruzimaxmatovna

Termiz davlat pedagogika instituti Pedagogika kafedrası o‘qituvchisi p.f.f.d.(PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqola pedagogik kadrlarni tayyorlash, malakasini oshirish va qayta tayyorlash tizimining 2020–2026 yillar oralig‘idagi dolzarb masalalariga bag‘ishlangan. Tadqiqotda OECD (2023), UNESCO (2021) hamda Jahon banki (2022) hisobotlari, shuningdek, Finlyandiya, Singapur va Irlandiyaning ilg‘or tajribalariga tayanilgan. O‘zbekiston misolida so‘nggi yillardagi islohotlar – 2025-yilgi “Pedagog kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish” farmoni, kasbiy sertifikatlash tizimi, malaka oshirishning yaxlit tizimi tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: pedagogik kadrlar, malaka oshirish, qayta tayyorlash, uzluksiz kasbiy rivojlanish, mentorlik instituti, mikrotrening, kasbiy sertifikatlash, pedagogik texnologiyalar, raqamli kompetensiya, aralash ta’lim, ta’lim sifati.

Pedagogik kadrlarni tayyorlash, malakasini oshirish va qayta tayyorlash tizimi ta’lim sifatining asosiy omili hisoblanadi (OECD, 2023). COVID-19 pandemiyasi (2020–2022) davrida dunyodagi 63 milliondan ortiq o‘qituvchi raqamli texnologiyalardan foydalanish bo‘yicha yetarli tayyorgarlikka ega emasligi aniqlandi (UNESCO, 2021). Shu sababli an‘anaviy malaka oshirish modellari samarasiz deb topildi (World Bank, 2022). Ilg‘or mamlakatlar (Finlandiya, Singapur, Estoniya) uzluksiz kasbiy rivojlanish modeliga o‘tmoqda. STEM fanlar o‘qituvchilarining yetishmasligi global muammo bo‘lib qolmoqda (Irlandiya tajribasi, 2023–2025). O‘zbekistonda 2024/2025 o‘quv yilida 564,9 ming nafar o‘qituvchi faoliyat yuritmoqda – bu 2015/2016 yilga nisbatan 170,9 ming nafarga ko‘p. Ushbu maqolada pedagog kadrlar tayyorlash tizimining dolzarb muammolari tahlil qilinadi.

Pedagogik kadrlar tayyorlashning asosiy muammosi shundaki, universitetlarda nazariy bilimga ko‘proq e‘tibor qaratiladi, amaliy ko‘nikmalar esa yetarli darajada shakllantirilmaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, yangi o‘qituvchilarning 40% gacha qismi ish boshlaganidan keyin dastlabki uch yil ichida kasbni tark etishga majbur bo‘ladi (OECD, 2023). Buning asosiy sababi – ular sinf boshqaruvi, o‘quvchilarni rag‘batlantirish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash bo‘yicha yetarli amaliy tayyorgarlikka ega emas. Irlandiya tajribasi (2023–2025) shuni ko‘rsatdiki, mentorlik instituti joriy etilgan oliy o‘quv yurtlarida bitiruvchilarning maktabda qolish darajasi 76% ga yetgan. O‘zbekistonda pedagog kadrlar tayyorlash tizimida tub islohotlar olib borilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 28-apreldagi PF-73-son “O‘zbekiston Respublikasida pedagog kadrlar tayyorlash tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish chora tadbirlari to‘g‘risida”gi farmoni qabul qilindi. Shuningdek, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti huzurida Pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish tarmoq markazi tashkil etilgan bo‘lib, 2025-yil davomida “Filologiya va tillarni o‘qitish” hamda “Tarjima nazariyasi va amaliyoti” yo‘nalishlari bo‘yicha jami 897 nafar tinglovchi malaka oshirishi belgilangan. Ishlayotgan o‘qituvchilar uchun malaka oshirish kurslari ko‘pincha formal xususiyatga ega bo‘lib, real

pedagogik muammolarni hal qilishga yo'naltirilmagan. UNESCO (2021) hisobotiga ko'ra, malaka oshirish kurslarini tamomlagan o'qituvchilarning atigi 30% i olgan bilimlarini sinfda qo'llay oladi. Zamonaviy yechim sifatida mikrotrening modeli taklif etilmoqda – bu qisqa (15-30 daqiqalik), modulli va istalgan vaqtda o'rganish imkonini beruvchi treninglardir. Estoniya tajribasi (2022–2024) shuni ko'rsatdiki, mikrotreninglardan foydalangan maktablarda o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi 2 baravarga oshgan. O'zbekistonda malaka oshirish tizimini takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamli chora tadbirlar amalga oshirilmoqda. A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti tashkil etilib, 2024-2025-o'quv yilidan boshlab Vazirlik tizimidagi ta'lim tashkilotlari rahbar, pedagog va mutaxassis kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirishning yaxlit tizimi joriy qilinmoqda. 2025-yil 1-yanvardan boshlab maktabgacha va maktab ta'limi tashkilotlarining xodimlari uchun besh yilda bir marotaba ishdan ajralgan holda malaka oshirish kurslari joriy qilindi. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tizimida yangi “Virtual kasbiy rivojlantirish” elektron dasturi ishga tushirilgan. Qayta tayyorlash – bir fan bo'yicha ma'lumotli o'qituvchini boshqa fan yoki yo'nalishda ishlashga tayyorlashdir. Asosiy muammo shundaki, ko'plab qayta tayyorlash dasturlari 2-3 oy davom etadi, bu esa yangi fan mazmunini chuqur o'zlashtirish uchun yetarli emas. Irlandiyada 2023–2025 yillarda matematika va fizika o'qituvchilarini qayta tayyorlash dasturi amalga oshirildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, kamida 6 oy davom etgan va mentorlik bilan qo'llab-quvvatlangan dasturlarda bitiruvchilarning 85% i muvaffaqiyatli ishlamoqda. Qisqa muddatli dasturlarda esa bu ko'rsatkich atigi 42% ni tashkil etdi. O'zbekistonda kasbiy sertifikatlash tizimi joriy etilgan. 2023/2024 o'quv yilidan boshlab pedagogik kasblarga birinchi marta ishga qabul qilinadigan oliy ma'lumotli talabgorlar stajyor-o'qituvchi sifatida faoliyat yuritadi va bir yil muddat davomida kasbiy sertifikatga ega bo'lishi talab etiladi. 2026-yildan boshlab esa barcha pedagog kadrlar kasbiy sertifikatlash sinovlariga jalb etiladi. Bu tizim pedagog kadrlar sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa

Pedagogik kadrlar tayyorlash, malaka oshirish va qayta tayyorlash tizimi uzviy bog'liq holda ishlashi kerak. 2020–2026 yillardagi ilg'or xorijiy tajribalar va O'zbekistondagi so'nggi islohotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli tizimning asosiy tamoyillari – amaliyotga yo'naltirilganlik, mentorlik instituti, mikrotrening modellari va aralash ta'limdir. Yangi o'qituvchilarning kasbni tark etishining oldini olish uchun universitetda amaliyot soatlarini ko'paytirish va har bir talabaga mentor biriktirish zarur. Malaka oshirishda an'anaviy kurslardan voz kechib, qisqa modulli mikrotreninglarga o'tish lozim. Qayta tayyorlash dasturlari esa kamida 6 oy davom etishi va mentorlik bilan qo'llab-quvvatlanishi kerak. O'zbekistonda 2025–2026 yillarda qabul qilingan pedagog kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish dasturlari, kasbiy sertifikatlash va yaxlit malaka oshirish tizimi ushbu tamoyillarga asoslangan holda ta'lim sifatining o'sishiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. OECD. (2023). Education at a Glance 2023: OECD Indicators. OECD Publishing, Paris.
2. UNESCO. (2021). Teachers and the COVID-19 pandemic: A global report on the state of teachers and education. UNESCO Publishing, Paris.
3. World Bank. (2022). Remote Learning During COVID-19: Lessons from Today, Principles for Tomorrow. World Bank Group, Washington DC.
4. Darling-Hammond, L. (2024). Preparing Teachers for Deeper Learning. Harvard Education Press, Cambridge.

5. Irlandiya Ta'lim vazirligi. (2025). STEM Teacher Retraining Programme: 2023–2025 Final Report. Department of Education, Dublin.
6. Estoniya Ta'lim va Tadqiqot vazirligi. (2024). Digital Competence of Teachers: Microlearning Impact Study 2022–2024. Ministry of Education and Research, Tallinn.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. (2025, 28-aprel). O'zbekiston Respublikasida pedagog kadrlar tayyorlash tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish chora tadbirlari to'g'risida (PF-73-son). Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi.
8. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. (2024). Pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini takomillashtirish hisoboti. Toshkent.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. (2023). Pedagogik kasblarga kasbiy sertifikatlash tizimini joriy etish to'g'risida (PQ-198-son). Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi.
10. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2025). O'zbekistonda ta'lim statistikasi: 2024/2025-o'quv yili. Toshkent.